

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

Diss. Jur. 1870

DISPUTATIO JURIDICA
DE

ORIGINE
SUCCESSIONIS
TESTAMENTARIÆ,

Bon

Dem Ursprung der Testamentlichen Erb-Folge;

Q V A M

P R Æ S I D E

DN. CHRISTIANO THOMASIO,

JCTO, S. REG. MAJ. BORUSS. CONSILIARIO, PROFESS. PUBL.
ET FACULT. JURID. p. t. DECANO,

In Celeberrima Regia Fridericiana

Anno 1705. d. 15. April.

RESPONDENDO PROPUGNAVIT

CHRISTOPHORUS HENRICUS BESSEL,

MINDENSIS.

L I T E R I S H E N D E L I A N I S. (6)

грудеру

Stadtbibliothek
Augsburg

B. C. D.

DE ORIGINE SUCCESSIONIS TESTAMENTARIÆ.

§. I.

E statim in limine impingamus dicendum, quid per Testamentum hic intelligamus. Scilicet simplicissime testamentum denotat declarationem voluntatis nostræ circa successores in bona nostra post mortem nostram, quæ tamen ante mortem pro lubitu nostro sit mutabilis & revocabilis, & ex qua aliis demum ab excessu nostro jus nascatur. ^{a)}

*Testamenta
quid?*

^{a)} Pufend. de J. N. & Gent. IV. 10. 3.

§. II.

Hic falluntur, qui testamentum dicunt esse nihil aliud, quam alienationem universi patrimonii in mortis eventum ante eam revocabilem, retento interim jure possidendi ac fruendi. ^{b)}

^{b)} Ita Grotius de J. B. II. 6. 14.

§. III.

Quomodo enim posset in testamento subesse alienatio, cum nihil transferatur vivo testatore in heredem,

dem, sed testator plenissimum jus in omnia sua bona sine ulla diminutione retineat; & cum in omni alienatione duorum & rem transferentis & translationem acceptantis voluntates conspirare debeant, quod tamen in testamentis, ubi & post mortem heredi liberum est adire, an repudiare velit, fieri non solet. c)

c) Pufendorff. d. l. §. 2.

§. IV.

Quamvis autem hic non excludamus dispositionem de universis bonis, quam in specie testamentum dicere solent Juri Romani, quatenus Codicillis opponitur, non tamen eo jam restringimus vocem testamenti, sed & dispositionem de parte bonorum, aut certo bonorum genere, maxime vero immobilium sub voce testamenti comprehendimus.

§. V.

Intelligimus etiam dispositionem liberam, id est, alios successores, quam quos lex vocat, constituentem, unde primario ad scopum nostrum nequaquam pertinent dispositiones parentum inter liberos bona dividendium, etsi inæqualiter, aut, ubi bona sunt indivisibilia, ut fere regia esse solent, digniori ex liberis regnum assignantium. Spectabit tamen huc exclusio eorum, quos lex vocat, seu exhereditatio, etiam a parentibus facta.

§. VI.

Neque etiam huc pertinent donationum mortis causa illæ species, cum quis rem in donatarium transfert, aut eidem relinquit, atque sic donat, ut tamen donationem suspendat a conditione mortis ex instanti mortis

mortis periculo imminētis. Hæc enim revera donatio inter vivos *d*) est, cum pendente conditione non possit revocari, *e*) & per abufum saltem ad classē ultimarum voluntatum refertur.

- d*) Pufend. §. 9. Julianus *l. 19. pr. de reb. credit. l. 2. l. 13. §. 1. de mortis c. donat.* Paulus *l. 35. per integr. eod.* Papinianus *l. 42. pr. eod. N. O. l. ult. Cod. eod. junct. Novella 87.* Vel enim dicendum, Justinianum exæquasse saltem m. c. donationes legatis quoad effectus, non dixisse, eas esse ultimas voluntates *argum. d. l. ultim.* vel: non intellexisse, quid ipse ageret, adeoque per imprudentiam suam coactum esse adjicere *Novellam 87.* & in ea pro pallianda sua imprudentia Curiales, quod mortis causa donationem, dispositionem ejus secuti, pro specie ultimæ voluntatis habuerint, sine justa ratione fraudis accusare.
- e*) Non obstat *l. 16. ff. b. 1. quæ explicanda erit ex l. 13. §. 1. l. 35. §. 1. eod.*

§. VII.

Unde rursus vel ex hoc capite ad præsentem quæstionem non pertinet distributio bonorum inter liberos, vel etiam alios ab ægrotante facta, quia hæc ne quidem mortis causa donatio est, sed potius vera & absoluta donatio inter vivos, *f*) & longe aliud est mortis causa & morientem donare.

- f*) *l. 35. §. 2. de m. c. donat. l. 42. §. 1. in fine eod.*

§. VIII.

De his ergo testamentis quæritur, an ex jure naturæ ortum ducant? Ubi certe uti nullum est dubium, neminem unquam asseruisse, quod lex naturæ præcipiat testamenti factionem, *g*) ita etiam nemo unquam opinatus est, testamenti factionem a jure naturæ prohiberi. *b*) Saltem illud in quæstione est, utrum

*An ex jure
natura or-
tum ducant?*

posito & introducto a genere humano rerum dominio, domini ex natura dominii habeant potestatem res suas relinquendi aliis per modum hætenus definitæ ultimæ voluntatis ? a)

g) Ne quidem, si prævideat de successione inter suos rixas futuras. Dissent. Pufend. *IV. 10. 4.* per *Jesai. 38. v. 1.* Sed ibi imperativus non habet vim præcepti, sed consilii: Neque de testamento agitur.

b) Ut adeo parum convenienter in summariis ad Huberi Digress. *Part. I. lib. 4. cap. 29.* positum fuerit: Testamento de hereditate disponere non esse contra jus naturæ.

i) Adde Pufend. *2. §. 4. & 5. ab initio.*

§. IX.

Non opus vero est hic multas pro quæstionis negatione conquirere ratiunculas, sæpe haud bonæ causæ indices, sed sufficit, quod dominium equidem natura sua inferat, ut dominus, quamdiu vivit, etiam potestatem transferendi juris sui habeat, duraturi etiam post mortem suam, non tamen natura dominii se extendat eo, ut hæc potestas transferendi post mortem domini initium capiat, cum res illæ, quarum dominium est introductum, vivis hominibus inserviant, ad mortuos autem res humanæ nihil amplius attineant, adeoque inconveniens sit, ex natura dominii hominibus potestatem tribuere, dominium suum eo momento transferendi, ubi jam omne eorum dominium expiravit. k)

k) Pufend §. 4. & 6. Illustr. Dn. Ordinar. *de Cautel testament. c. 1. §. 9.* Usus est hoc argumento, jam Vasquius *apud Bæcl. ad Grotium II. 6. 14. p. 233.*

Negatur.

§. X.

Atque secundum hanc rationem etiam explicandæ

dæ sunt assertiones Jureconsultorum Romanorum, quando testamenta Legibus & Juri Civili adscribunt, etsi nusquam diserte dicant, testamenta non esse juris naturalis. l)

l) l. 120. 130. de V. S. l. 3. qui testament. facere possunt juncta l. 5 d. Jusf. & Jure. Dissent Huber. d. c. 29. §. ult. in fine. Adde Fernan. Vasq. de Success l. 1. §. 1. n. 9. seqq.

§. XI.

Hoc vero notato non difficile erit rationibus Virorum doctissimorum dissentientium respondere. Potissimum assertur: Testamentum, etsi formam certam accipere possit a Jure Civili, ipsam tamen ejus substantiam cognatam esse dominio, & eo dato, juris naturalis; Possesse enim dominum res suas alienare non pure modo, sed & sub conditione; nec tantum irrevocabiliter, sed & revocabiliter; atque etiam retenta interim possessione & plenissimo fruendi jure: alienationem autem in mortis eventum ante eam revocabilem, retento interim jure possidendi ac fruendi, esse testamentum &c. m) Ad ea, si alia deficerent, sufficeret, adnotasse, quod per dicta superius n) parum convenienter hic supponatur, in testamentis esse alienationem, initium vivo testatore capientem.

m) Grotius II. 6. 14.

n) supra §. 2. & 3.

§. XII.

Sed & istud tamen addi potest: Ubi qualiscunque alienatio, etiam revocabilis, fit, tale tamen jus in alterum, cui quid alienari dicitur, transferri debet, ut illa non ex nudo arbitrio alienantis revocari queat. Alias enim neque alienans obligationem aliquam contraxisset,

se, neque alter jus aliquod acquisivisse potest intelligi, si hoc duntaxat actum fuit: v. gr. habebis aliquando rem meam, nisi interea mihi displicuerit; quo minus autem quolibet tempore & nullam quoque ob causam displicere queat, prohibendi jus non habebis. Talis actus sane alienatio dici nequit, cum sit nuda tantum declaratio voluntatis, quæ in præsens est, citra necessitatem in ea perseverandi; quæ neque obligationem, neque jus parere idonea est. *o*)

o) Pufend. *d. l. §. 2.*

§. XIII.

Quod autem addi solet: Successionem legitimam esse testamentum præsumtum, h. e. Leges de successione ab intestato disponentes respicere primario voluntatem defuncti conjecturis quæsitam, adeoque supponere quasi, testamenti factionem a jure naturæ descendere *p*) partim supponit id, de quo quæstio erat, partim falsam causam pro vera assignat. Tantum enim abest, ut successiones legitimæ iis in locis, ubi testamenta non fuerint recepta, sequantur voluntatem testatoris, ut potius huic voluntati metas ponere eamque circumscribere voluerint. *pp*) Unde meliori jure eadem pro nostra, quam pro adversa sententia afferri possunt.

p) Grotius *II. 7. 10. 2. §. 3.*

pp) Vide omnino locum Platonis *§. 37. lit. n.* descriptum.

§. XIV.

Urgent alii dictum Imperatoris: Nihil tam naturale esse, quam ut voluntas domini, rem suam in alium transferri volentis rata sit. *q*) Quod uti aperte de alienatione a viventibus facta loquitur, ita ad quæstio-

quæstionem dubiam de alienatione testamentaria probandam non concinne affertur.

g) §. 4. de A. R. D. Huber. d. l.

§. XV.

Nec juvat, quod additur: Quodsi id in quotidianis, ut ibi, contractibus naturali ratione fiat, nulla ratio est, cur non æque suprema morituri hominis voluntate dominia rerum transferantur. Alienandi jus ex potestate domini oritur, quæ in ultimo articulo non minor est quam dudum. r)

r) Huber. d. l.

§. XVI.

Hic enim aperte digressio fit a quæstione, cum jam supra r) monuerimus, non esse hic debere sermonem de potestate morituri aut morientis, etiam in ultimo mortis articulo, qui ad tempus vitæ refertur, sed quæri de jure & potestate mortui.

r) §. 7. & 9.

§. XVII.

Quod autem subjungitur: Ex hac ratione Plutarchum in Solone, ubi narrasset, illum Atheniensibus dedisse liberam testamenti factionem, apposite addere; cum sic effecisse, ut res sua cuique propria & in plena potestate esset, nullo videlicet id alio probans argumento, quam quod eos testari permisisset: r) id si aliæ responsiones deficerent, rr) non eo sensu intelligendum est, ac si Plutarchus negare voluerit, plenum etiam dominium esse posse sine potestate testandi, sed quod utique in effectu plenius sit, ubi Leges Civiles testamenti factionem indulserunt.

r) Huber. d. l. Grotius II. 6. 14. rr) quas vid. infra §. 36. lit. n.

B

§. XVIII.

§. XVIII.

Sed etsi Plutarchus id, quod volunt, dixisset, tamen ad nos non attinet, rationibus intentos non auctoritatibus. Unde non curamus Oratores *u)* ac JCtos Romanos, *x)* aut noviores Juris Romani interpretes alias nobiscum sentientes, *y)* imo in doctrina juris naturalis ne quidem ipsos Imperatores Christianos, *z)* præprimis cum facile constet ex historia, qui & qua ex ratione ipsorum nomine sint abusi. *o)*

u) Quintilianus declamat. 308. *In more civitatis, in Legibus positum est, ut quoties fieri potuerit, defunctorum testamento stetur. Idque non mediocri ratione. Neque enim aliud videtur solacium mortis, quam voluntas ultra mortem: alioqui potest grave videri & ipsum patrimonium, si non integram legem habet: & cum omne jus nobis in id permittitur viventibus, auferatur morientibus.* Etsi id probet Pufend. *d. c. 10. §. 5. in fine.* Credo non ipsum probasse Quintilianum, Oratorem videlicet hic agentem, non Philosophum. Misetur ulterius iterum potestas morientis & mortui, Denique miserum mortis solacium, posse disponere in casum, ubi nullum fructum dispositionis meæ sentio.

x) Huc pertinent ea, quæ egregius alias JCtus Franciscus Baldvinus in *Protheoria ad Instit. tit. qui testamenta facere possunt*, pro commendanda testamenti factione adducit, commendatus propterea ab Hubero *d. c. 29. §. ult.* Potissima sunt, quod Paulus *l. vel negare §. ff. quemadm. testam. aperiuntur*, dicat: *Publice expedire, suprema hominum judicia exitum habere*, item alibi *L. ex facto 43. de V. & P. substit.* *Iniquum esse, homini sane mentis adimere testamenti factionem.* Quamvis etiam, si accuratius paulo Pauli verba inspicias, nil quicquam faciant ad rem præsentem, quoniam uterque locus non respicit concessionem testamenti factionis, sed semel concessæ assistentiam a Magistratu expediendam, vel restrictionem absque sufficienti causa omittendam.

y) Ita Boederus ad Groti. in *II. 6. 14. p. 231.* magis de eo est sollicitus, ut Vasquium, recte adstruentem, testamenta esse a Jure Civ.

in-

- inventa, contradictionis ex aliis quibusdam ejus locis captatis arguat, quam ut sententiam Grotii rationibus defendat aut illustret.
- z) Sic Huberus *d. c. 20. §. 1. in fine* arbitratur, suam sententiam, quod jus condendi testamenti non modo ex æquitate, sed & ex necessitate naturali dependeat, egregie confirmari ex Constantini *L. 1. C. de SS. Eccl. Nihil est, quod magis hominibus debeatur, quam ut suprema voluntatis, postquam aliud velle non possunt, liber sit stylus, & licitum, quod iterum non redit arbitrium.* Vide omnino Jacobum Gothofred. *ad l. 4. Cod. Theod. de Episc. & Clericis.*
- a) Scilicet hac ipse lege Constantinus occasionem præbuit Ecclesiis, tot opes corradendi, ut hinc Clerici Pontificiorum, qui de anima moribundi solliciti esse debebant, omne fere studium impendant, ut sacras morientium meditationes ad profana revocent, & si aliter non possint, ad disponendum de bonis pro anima illos inducant, quo citius purgatorio liberentur; cujus lucri si participes ita non fierent, vel de purgatorio sententiam non recepissent, vel dudum ei repudium misissent. Verba sunt Illustr. Dn. Ordin. *d. c. 1. de Cautel testam. §. 3.*

§. XIX.

Quod vero nonnulli testamenti faciendi jus ex doctrina de immortalitate animi deducere amaverint, b) *pium quidem est & subtile, sed quod tamen magis somniantibus, quam vigilantibus, quales nos sumus, commendari meretur. e)*

- b) Autor novæ methodi Jurisprudentiæ *p. 56. Testamenta nullius essent momenti, nisi anima esset immortalis. Sed quia mortui revera adhuc vivunt, ideo manent domini rerum, quos vero heredes reliquerunt, concipiendi sunt Procuratores in rem suam.*
- c) Alia Philosophia Siracidis est *XI. 20. Conf. Luca XII. 20. Puffend. §. 4. in fine.*

§. XX.

Solet vero rationi nostræ sententiæ opponi: *Eam Negativa scilicet exponendam esse, ut congruat aliis in favorem ultimarum adversus*

objectiones
defenditur.

voluntatum adductis, & ex media ratione ac equitate naturali petitis sententiis, neque adeo extendendam esse, d) Sed mallems, ut qui hæc dicunt, eam conciliaffent, cum ipsam rationem negare nequeant, sed saltem crudam vocent, quoniam videlicet cum suis sententiis ex media scilicet! ratione petitis eam concoquere nequeant. Et quomodo nobis injusta rationis illius extensio opponi posset, cum ea nec latior nec angustior sit quæstioni propositæ.

d) Bœcler. d. l. p. 233.

§. XXI.

Jam autem minoris momenti sunt, quæ sequuntur: *Etiam alios contractus & pacta dari, ubi translatio domini ita fiat, ut effectus in causam mortis alterius conferatur, in quibus tamen repugnantiam cum jure natura nemo incuset: & facultatem disponendi de re sua, quam juris esse naturalis concordant omnes, vel maxime postulare, ut quod absolute & statim alienare poteram, cum conditione etiam queam alienare, & in casum mortis ubi non indigeam amplius.* Nam hoc est extendere non extendenda, & a contractibus atque actibus inter vivos argumentari ad ultimas voluntates toto cælo diversas. Ut taceam, mutari statum quæstionis, dum mentio fit repugnantia cum jure naturæ, de qua non est quæstio per dicta ab initio. dd)

dd) §. 8.

§. XXII.

Subodorati hanc responfionem dissentientes regefferunt nonnulla, sed spongiam non refutationem merentia: Scilicet: *non tantum Philosophorum rationem ferre, a potestate naturali contrahendi de rebus suis & dominium*

minium eorum transferendi, ad teſtamenti ex jure naturæ originem deducendam procedere, ſed Jurisconſultis quoque familiare eſſe ab ultimis voluntatibus ad conventiones & pacta, & ex converſo argumentari, ob communem efficientiam, qua cernitur, rationem. Neque enim Philoſophum novimus, neque JCtum extra partes poſitum & eruditum, qui eam argumentationem approbet.

§. XXIII.

Ab hætenus ventilatæ quæſtionis deciſione pendet affinis de jure ſeu moribus Gentium. Uti enim, qui teſtamentorum originem ex jure naturæ deducunt, ſimul aſſerunt, plerisque Gentibus jura teſtamentorum fuiſſe commendata, ac paucioribus ſaltem ob rationes Reipublicæ particulares eadem diſplicuiſſe; ita qui noſtram ſententiam tuentur, rectius rem invertunt, & plurimis Gentibus exceptis pauciſſimis ignorata fuiſſe teſtamenta adſtruunt.

Non a plurimis ſed paucioribus Gentibus teſtamenta recepta fuiſſe.

§. XXIV.

Patet autem utrobique ad exempla ex Historicis petita eſſe reſpiciendum, ubi tamen quædam prius in genere monenda ſunt. Nam qui ſententiam hætenus oppugnatam defendunt, fere exempla adducunt a ſtatu quæſtionis aliena, videlicet ubi aſſignatio hereditatis paternæ, vel etiam regnorum inter liberos facta, aut ſi extraneo quid relictum, ubi per mortis cauſa donationem inter vivos id factum eſt. e)

Monita generalia de exemplis eorum, qui teſtamenta volunt eſſe juris Gens.

e) Aliena eſſe hæc exempla patet ex § 5 & 6. Talia autem ſunt pleraque a Grotio adducta. I. 3. 12. Sect. 4. De Hercule Spartæ bello captæ Imperium Tyndareo dedente hac lege, ut ſi quos ipſe Hercules liberos relinqueret, iis reſtitueretur: De Dario, regnum Artaxerxi, Cyro

mento legante. Item *II. 6. 14. in notis* de Telemachi donatione mortis causa ex Homero, relata etiam Triboniano §. 1. *Inß. de Donationibus.* & de simili donatione Herculis apud Euripidem in Alceſtide (*vide Pufend. IV. 10. §. ult.*) quas donationes quidem ad testamenta refert Grotius, nos rectius secundum §. 6. ad actus inter vivos. Huc pertinet etiam exemplum Cyri apud Xenophontem *l. 8. Cyropæd.* filiis viva voce assignantis quid quemque ex fortuna patria maneret. Quanquam & a Viris eruditis sit ostensum, Cyropædiam hanc Xenophontis non veram historiam continere, sed fabulam heroicam.

§. XXV.

Deinde non pertinent ad quæſtionem de origine testamentorum exempla earum gentium, quæ amore vel obsequio ergo Romanos post introducta ab his testamenta eos heredes instituerunt. *f)*

f) Unde nihil ad rem faciunt exempla illa, quæ Grotius affert *d. §. 12. Sect. 5. & 6.* inter quæ præcipuum est, quod cum Attalus Rex Eumenis filius Populum Romanum testamento bonorum suorum heredem fecisset, Populus Romanus sub bonorum nomine etiam regnum complexus sit. Nolo hic disquirere, an bona fide hic egerit Populus Romanus & voluntatem Attali ex regulis bonæ interpretationis explicaverit, cum hoc a scopo nostro jam sit alienum.

§. XXVI.

Similiter qui ad nostram alias sententiam inclinant, multa exempla afferre solent, unde appareat, voluntates ultimas impune negligi posse a viventibus, aut etiam neglectas fuisse, cujus rei argumento sit, quod antiquissimi suos ad ultima mandata observanda jurejurando adstringere consueverint, velut nullo humano vinculo satis valido. *g)* Præterquam enim quod hic pleraque exempla loquantur non de dispositione bono-

Item de exemplis eorum, qui alias ad nostram sententiam inclinam.

bonorum, sed de factis aliis, adeoque ab hoc loco sint aliena, poterat etiam alia ratio addi juramenti exacti, quod videlicet vana alias censeretur circa ejusmodi facta dispositio, quam tueri autor non posset, reliqui, qui poterant, nollent, cum nullum interesse haberent. *b)*

g) Vide tælia apud Pufend. *d. l. 4. c. 10. §. 4.*

b) Quam rationem etiam ipse Pufend. *d. l.* admittit.

§. XXVII.

In specie vero quod singulas Gentes attinet, cum antiquitates Gentium nonnisi ex Scriptoribus sacris, Græcis & Romanis hauriendæ sint, distinctius jam de Populo Hebræo, Græco & Romano videndum est. Et in Hebræo Populo initio de temporibus ante Mosen.

*Testamenta
Hebræis non
fuisse usita-
ta.*

§. XXVIII.

Equidem si putidissimas fabulas nobis imponere pateremur, credendum esset, Noachum per testamentum totum terrarum orbem inter tres filios distribuisse, idque in scriptis redactum filiis recitavisse, atque obsignatum id secum retinuisse usque ad annum ab Adamo 2592. ubi moribundus id Semo dederit, utpote primogenito ac pietate insigniori. *i)* Sed hoc æque verum est, ac alterum, quod alii patres sibi persuaserunt, filios Noæ jecisse sortes in urbe Rhinocolura de divisione orbis; aut Noam orbe terrarum diviso in tres filios, eos sacramento adegisse, ne quis in fratris sui sortem invaderet. *k)*

i) Ut ex Eusebio & Cedreno refert Seldenus de Success. in bona defuncti ad Leges Ebræorum *c. 24. p. 82.* & sine nota quidem, quod mireris.

k) Ex Epiphanio has nugas refert Bochartus *Geograph. S. l. 1. c. 16.* recte monens, ineptum esse dicere, quod Noe inter filios orbem divi-

diviserit, cujus multo maxima pars nondumerat cognita; simulque acriter taxans Philastrium Brixiensem, hæreticos declarantem, qui hæc de re dubitare auderet. *Conf. Heidegger. Histor. Patriarch. Tom. I. Exerc. 22. §. 9.* Facile autem patet, occasionem somniis istis dedisse traditionem Josephi, absque fundamento afferentis, a tribus filiis Noachi tres orbis partes Europam, Africam atque Asiam fuisse occupatas. *vid. Heidegg. d. l. §. 14.* Huic errori vero ansam dedit alius error veterum Geographorum, terram non ut globum, sed ut globi dimidiam partem mari innatantem sibi concipientium. *Vide Clarissimi Cellarii nostri Geographiam antiquam ab initio.* Quare frustra tentarunt novioribus temporibus aliqui traditionem Josephi hic emendare, quasi Semo præter Asiam etiam America cesserit & a nepotibus ejus, nominatim a Jobab & Ophir filiis Joctanis possessa sit. *Heidegg. ibid. §. 15.*

§. XXIX.

Solent his eruditiores ad Abrahamum provocare, quasi hic, si sine liberis decessisset res suas testamento relicturus fuisset Eliezeri, ^{l)} sed cum nulla id urgeat ratio, verius est, dictum Abrahami inielligere de adoptione procuratoris sui in filium, si filiam non fuisset nactus, ^{m)} vel de futura assignatione & traditione per actum inter vivos.

^{l)} *Genes. XV. 3. Grotius II. 6. 14. 1. Pufend. IV. 10. 5. Seldenus d. 6. 24. p. 80.*

^{m)} *Heidegg. Part. 2. Exerc. 3. §. 30.*

§. XXX.

Quod vero idem Abrahamus legitur bona sua inter Isaacum & reliquos liberos ex uxoribus secundariis, vulgo concubinis genitos, inæqualiter distribuisse, ⁿ⁾ id miror a plerisque inter species aut exempla testamentorum referri, cum sit revera translatio inter vivos

vivos tempore mortis facta, de qua tamen hic non diſquiritur. o)

n) *Genef. XXV. v. 5. 6.* Fabulas Judzorum circa hunc locum, ac ſi Abrahamus Magus fuerit, & liberis reliquis impuros ſpiritus loco munerum donaverit, reſert & reſutat Heidegger. *d. Exercit. 3. § 65.*

o) *Conf. Pufend. IV. 10. 5.* Eadem eſt reſponſio ad *Genef. XLVIII. 22.* allegatum Pufend. *ibid.* ubi Jacobus memorat terram, quam Joſepho dederit.

§. XXXI.

Quando autem mentio fieri ſolet, potiffimum a Theologis teſtamentorum Iſaaci, Jacobi, p) item XII. Patriarcharum q) tum vox teſtamenti in ſenſu laxiori uſurpari ſolet, pro benedictionibus & vaticiniis, quæ ægrotantes Patriarchæ paulo ante mortem prolocuti ſunt: quanquam de teſtamento XII. Patriarcharum conſtet inſuper, id eſſe fabellam a Clero Pontificio r) ex pio s) an aſtuto, t) conſilio inventam.

p) Ita Heideggeri *Exercitatio XIV. Partis II.* titulum habet de teſtamento Iſaaci, ſeu benedictione Prophetica filiorum ejus: it. *Exercit. 23.* de teſtamento Jacobi, ſeu benedictionibus Prophetiſis duodecim Patriarcharum.

q) Teſtamentum XII. Patriarcharum, ſeu filiorum Jacob tantum continet monita, hiftoricoles, gnomas, nullibi bonorum, ſeu poſſeſſionum legata complectitur. Seldenus *d. c. 24. p. 32.*

r) Invenerat hunc libellum Athenis quidam Archidiaconus Leuceſtrenſis, & Epifcopo Lincolnienſi id indicaverat, ac ex Græco in Latinum tranſtulera, unde Pontificii ſcriptores hunc libellum nonnihil æſtimare ſolent, tanquam cujus mentionem jam fecerit Origenes, & in quo multa vaticinia de Chriſto & ejus paſſione contineantur, & qui adeo a Judæis ex invidia fuerit ſuppreſſus. Sed rectius judicant Proteſtantes: Quod undique hic liber infulſitatem ſuam prodat, quodque a Græculis quibusdam Monachis

C

confi-

- confictus fit, adeoque non futura nunciet, sed præterita saltem prædicet. Vide Selden. *d. l. Heidegg. Part. 2. Exerc. XV III §. 37.*
- 5) Ita Heideggerus *d. l.* putat, Christianos veteres, qui piis fraudibus Christianismum subinde commendabant, hunc librum supposuisse, ut Judæos, apud quos maximè semper auctoritatis fuerint XII. Patriarchæ, suas in partes pellicerent, haud secus ac Sibyllarum oracula Gentilium convertendorum gratia iidem interpolaverint.
- 6) Quæ sententia mihi videtur verosimilior. Ostendit enim Seldenus, intendisse Auctores, ut persuaderent Laicis ex ipso hoc Pseudotestamento, quod Sacerdotium præferendum sit regno, aut ut hodie loqui solemus, quod Papa sit super Reges, & Clerici super Laicos. Notabilia eam in rem sunt verba ex testamento Judæ: *Et nunc filii, diligite Levi, ut permanentis, & non effera- mani supra ipsum, ut non disperatis. Mibi dedit Dominus regnum, & illi Sacerdotium, & subjecit regnum Sacerdotio. - - Mibi dedit, qua in terra, illi, qua in caelis. Ut supereminet calum terra, ita supereminet Dei Sacerdotium regno, quod est in terra.* Atque exinde simul patet falsitas istius suppositionis, cum apud Ebræos totum genus Sacerdotale non solum Regibus, sed etiam Synedrio magno fuerit subiectum. Plura de hoc testamento pro confirmanda nostra sententia vide in Bibliotheca selecta solide inter paucos eruditi nec Clerizantis Clerici *Tom. IV. Artic. LX. pag. 342. seqq.*

§. XXXII.

Lege Mosaica tantum abest, ut testamenti factio fuerit permessa, ut potius claris verbis successio solum legitima fuerit præfinita. u) Quin & in ipsa etiam assignatione bonorum inter vivos potestas parentum fuit restricta, ut ne hic de universis bonis x) uni filiorum plus, quam leges permetterent, potuerint donare. Adeoque valde mirandum, quomodo Viri eruditi sibi persuadere potuerint, quod testamenta Hebræis fuerint usitata. y)

u) Nu.

- n) Numer. XVII. v. 8. seqq. Conf Selden. c. 24. init.
- x) Deuterom. XXI. v. 16. 17. ubi universorum bonorum fit mentio, ut adeo minus dicant, qui statuant, apud Hebræos testamenta parum frequentata fuisse, & successionem in bona immobilia apud Hebræos fuisse legitimam; vid. Dn. Hest. Elem. Prud. Civ. Part. II. Sect. II. §. 53. n. 1.
- y) Ut Grotius II. 6. §. ult. in notis in fine, præcipuis cum ad allegatum locum ex Deuteronomio provocet. Nam quod insuper ex Siracidis cap. 33. versicul. 25. adducit, parum ad rem facit, cum iste versiculus ex Legi Mosaica sit explicandus. Adde Ezech. cap. XLVI. v. 16. 17. 18.

§. XXXIII.

Quod vero Rabbinii noviores certo respectu exheredationem liberorum, seu fratrum, 2) permittant, id ad contortas eorum Legis Mosaicæ a) explicaciones pertinet, quibus totam Legem Mosaicam corrupe- rant; b) ut adeo non mirandum, quod has testamen- tarias dispositiones ultra Jubilæi tempora etiam exten- derint, c) cum tamen ulterius nec alienationes inter vivos valerent. d)

- 2) Ut scilicet non valeat exhereditio simplex, v. gr. Filius meus ex- heres esto inter fratres suos, sed valeret tamen, si alius esset in- stitutus, exhereditio tacita, v. gr. Ruben filius meus heres mihi esto ante omnes filios meos, aut, succedat mihi solus. Modo tamen fiat a moribundo. Nam voluntas moribundi ex ipsa duntaxat vocis vice e testamento sine scriptis rata habebatur; corpore vero sanus sine traditione rem rite non alienabat. No- mine vero donationis licitum habebatur domino, sive sano, sive ægrotò liberè patrimonium quodcunque alienare, atque sic per consequentiam, etiam liberos exheredare. Seldenus d. cap. 24. v. 79. 80.
- a) Quod exinde patet, quod probare velint, hanc liberam here- dum ex filiis pluribus institutionem ex allegato loco Deuterono- mii,

mii, verbis: *Advenitque dies, quo divisurus est hereditatem filiis suis*, cum tamen, ut modo ostensum, ex illo loco & verbis ibi sequentibus potius contrarium probetur: quare & locum Sira- cidis modo adductum eo torquent. Selden. *d. 1.* Hinc nullum dubium Grotium ab Hebræis istis doctoribus fuisse deceptum. Monendum etiam hic est obiter, Seldenum in libro sæpius cita- to de successione in bona defuncti ad Leges Hebræorum, pro mo- re suo saltem recensere sententias Rabbīnorum, non vero disqui- rere, utrum recte talia statuant an minus. Ut adeo quilibet le- ctor iudicium ipse afferre debeat, nec putare, Seldenum, dum non contradicit, omnia approbare. *Conf. superius §. 29.*

- b) Quod docent frequentes disputationes Christi cum Phariseis,
- c) Seldenus *ibidem p. 81.*
- d) *Levitici XXV. 10.*

§. XXXIV.

*Apud Græ-
cos de aliis
Populis
quam Athe-
niensibus
non legitur,
testamenti
factionem
fuisse in usu.*

De Hebræis satis. Græcos quod attinet, con- stat, præcipue laudatos Græcos legistatores, Lycur- gum & Solonem diversimode plane ordinasse Respu- blicas suas. Ille enim Lacedæmonios suos noluit te- stamenta condere, e) hic Atheniensibus testamenti fa- ctionem permittit. f) At de reliquis Græciæ populis dissensus est: quidam solis Atheniensibus testamenti factionem in usu fuisse asserunt, g) alii contra nulla ma- gis in re consensisse Græcos, quam in jure testamenti factionis arbitratur. b) Sed prior sententia vero si- milior, quia de testamentis aliorum populorum non legitur i) & posterior sententia probatione valde du- bia nititur. k)

- e) Non quod diserte testamenti factionem prohibuerit, sed, quod omnem Lacedæmonii potestatem alienandi etiam inter vivos ademerit, dum septem Spartiatarum millibus, qui tunc in urbe censi fuerant, ac duodecim rusticorum millibus agrum Lacedæ- monum ex æquo divisisset. Quin etiam agros Spartiatarum, qui

qui urbani cives erant, ac cæteris dignitate præstare videbantur, in plures aut pauciores partes dividi vetuit, sed primogenito cuiusque familiae, aut proximo cuique agri partem unam e septem millibus concedi iussit, ne ab uno plurium hereditates cernerentur. Plutarchus *in Lycurgo*. Cæteris autem Spartanis, si plures septem millibus in civitate procrearentur, nihil agri tributum erat. Nam regni Agefilæ, quod primogenitus non esset, nihil agri Spartiaci obvenerat quousque Lotychides de jure primogenituræ depulsus est. Plutarchus *in Agefilæ*. Bodinus *de Republica* l. 5. c. 2. p. 833.

f) Plutarchus *in Solone*.

g) Bodinus *d. l.*

b) Ita Franciscus Balduinus c. 29. ad LL. XII. Tab. ab init. ad Isocratem ut testem provocat, quod in Æginetico doceat, nulla in re magis confensisse Græcos, quam in jure testamentorum.

z) Adde, quod Plato, dum testamenti factionem improbat. (vide infra §. 37. lit. o.) nullius alterius populi quam Atheniensium mentionem fecerit, apud quos testamenta valeant.

k) Etenim Isocrates, id quod Franciscus Balduinus ex eo excerpfit, disertè non dicit. Casus Æginetici est. Thrasylachus Ægineta amicum suum optime de se meritum adoptarat, heredem in testamento instituerat, & in matrimonium sororem dederat. Eandem hereditatem Thrasylachi soror notha ratione propinquitatis sibi vendicabat, & testamentum rescindere conabatur. Est igitur oratio illa ab Isocrate conscripta pro herede testamentario. Et mentio ibi fit p. m. 757. legis Æginetarum ad cujus præscriptum testamentum faciendum fuerit. Queritur orator p. 767. adversarios non negare testamentum a Thrasylacho esse factum, negare vero, esse bene & rectè factum. Additur enim p. 771. Thrasylachum illum, quos ipse voluerit heredes instituisse: Æquum vero esse, idem jus a reliquis concivibus ei relinqui &c. & p. 773. Debere Æginetas legem defendere, per quam & liberos adoptare liceat, & de re familiari proprio arbitratu statuere, cum facile intelligant, legem hanc orbis esse liberorum loco. Denique paulo post & circa finem orationis concludit: *Legem Gra-*

*ciis omnibus probatam, huic testamento suffragari. Haud dubie hæc ultima verba seduxere Balduinum, ut putaret, Isocratis hanc mentem esse, quasi lex testamenti factionem permittens omnibus Græcis probata sit, cum tamen verba Isocratis æque secundum contextum intelligi possunt de potestate adoptandi, & illo intuitu pro suo arbitratu adoptatis hereditatem relinquendi. Accedit, quod Isocrates diu post Solonem vixerit. Adeoque etsi post Solonem reliqui Græciæ populi ad imitationem Atheniensium testamenti factionem etiam reciperint, uti Romanos hac in re multi postea imitati sunt, tamen ad nos ea res non pertinere, de origine testamentorum & adeo de temporibus ante Solonem sollicitos. Ut taceam, dubium adhuc esse, an tota illa oratio Isocratis loquatur de testamento præprie dicto, quod demum effectum post mortem habere incipit, & an non illa ipsa dispositio, de qua ibi agitur, potius secundum tradita superius, ad actus inter vivos sit referenda. Sane ipse Isocrates, cum casum refert p. 757. cum ita concludit. *Ingravescente morbo Thrasiobus, cum jam nullam visa spem haberes, testibus advocatis me adoptavit, & cum sororem tuam facultates suas mihi dedit* (Edwze.)*

§. XXXV.

Imo & apud Athenienses testamenti factio non plane fuit libera.

Neque tamen Solon testamenti factionem Atheniensium introducens eam voluit esse plane liberrimam, sed demum eam indulgit, si liberi deficerent, & si testator sanæ mentis fraudulentis persuasionibus ad testamentum condendum non inductus fuerit. 1) Interim ex dictis apparet, præter hos casus testamenti factionem Atheniensium satis liberam & indefinitam fuisse. m)

1) Plutarchus in Solone rem in hunc sensum effert. *Probatum etiam ejus lex de testamentis. Etenim antea ea non erant licita, sed penes defuncti genus pecunias & domum remanere oportebat. Hic vero liberum fecit, liberis non existentibus, cuicumque visum esset, sua donare, amicis etiamque propinquitati & gratiam prætulit necessitati, effectusque ut pecunia, quorum esset, in eorum etiam potestate*

testate foret. (Vel ut alii: Pecunia integram possessionem dominis tribuit.) Nec timore tamen, aut simpliciter dari, indulget, sed se non per morbum, pharmacumve, neque vinculis aut necessitate confribus, vel uxoris blanditiis inductus esset, Recte admodum & convenienter judicant, nihil interesse discriminis, persuadeturne alicui fecus, quam expedit, an vero is cogatur: eodemque numero habent fraudem, cum necessitate & voluptatem cum molestia, quod in praverienda hominis ratione tantumdem utraque valent.

m) Nec obstat, quod Plutarchus etiam morbi mentionem faciat testamenti factionem impediens, adeoque inipere videatur, Solonem voluisse, ut testamenta deberent fieri ab haminibus non decumbentibus, sed quibus mens esset sana in corpore sano. Etenim contextus ostendit, quod Plutarchus intelligat, saltem Solonem voluisse, ne illorum testamenta valerent, quibus morbus aut medicamentum vel venenum, quod statim morbo jungitur, rationis usum turbaverit. Et aperte Plato in loco mox adducendo Solonis legem de testamentis a moribundis conditis intelligit. Quamvis Platonis explicatio, non magne sit autoritatis in exponenda mente Solonis ob rationes mox dicendas. Magis ad sententiam nostram facit alius locus Plutarchi ex quaestionibus ejus Romanis adductus a Meursio in *Solone c. 17. Solon legem tulit, ut donationes mortuorum rata essent, nisi quis aut necessitate coactus, aut ab uxore persuasus fuisset.* Vides hic nullam limitationem a statu morbi peti. Confer pluribus ex variis locis Demosthenis & Isæi Meursium in *Themide Attica l. 2. c. 13.*

§. XXXVI.

Illud tamen non sine ratione dubitari posset; an Solonis hæc lex, ut communiter exponi solet, loquatur de vero testamento, prout id supra definivimus, an saltem de testamento improprie dicto, scilicet donatione a moribundis quidem facta, sed quæ tamen vim haberet donationis inter vivos. n) Nam si hoc posterius foret, testamentum esset purum putum inventum

Si modo Solon testamenti factionem veram introduxit.

ventum Romanorum, adeoque multo magis decepti forent, qui sibi & aliis persuadere voluerunt, testamenta fuisse a plurimis gentibus usitata. Sed nolumus tamen in istas angustias redigere dissentientes, indulguri, ut per nos Solon testamenti factionem veram introduxerit.

n) Sane Auctores, qui de hac lege Solonis loquuntur, quorum loca collegit Meursius in Themide Attica, adhibent ejusmodi voces, quæ etiam post inventam testamenti factionem utramque significationem admittunt, v. gr. διαθήκη, δέσμη, διαδέσμη; δόσις. Neque adeo termini attendendi sunt, qui ab interpretibus, quibus testamenti factio Romana in mente fuit, sunt adhibiti. Ita interpretes Demosthenis in oratione ad Leptinem. *Solon legem tulit, licere, si liberi non sint legitimi, quemvis heredem instituere.* Sed in textu est δέσμη τοῖς ἐαυτοῖς. Imo, nisi mo omnia fallunt, graviter pro ista sententia videtur pugnare locus Plutarchi in quaestionibus Romanis, a Meursio in Themide Attica plenius adductus in Solone. *Quemadmodum Solon, qui legem tulit, ut donationes mortuorum (τελευτώντων: mallet igitur vertere morientium aut moribundorum. Nam contextus offendit, donatores, de quibus agitur hic, non considerari ut mortuos, sed qui a gravi morbo iterum convaluerint) rata essent, nisi quis aut necessitate coactus, aut ab uxore persuasus excepisset, necessitatem vim intulisset, aut voluptatem in errorem induxisset.* Vides hic ipsum testatorem, qui necessitate coactus, aut ab uxore persuasus erat, conventum fuisse, ut dispositionem effectui daret. Quodsi igitur de vera testamenti factione disposuisset Solon, quid opus fuisset, ut testator conventus exceptionem doli vel metus opposuisset, cum sane ipsa natura testamenti ante mortem nullum effectum habentis, fuisset liber. Accedit, quod hoc pacto, si exponamus Plutarchum, commodum sensum accipiat ejus hac de lege Solonis additam judicium: κτήματα τῶν ἐχόντων ἐποίησεν, quod ita effecerit, ut pecuniæ, das Vermögen, possessorum pro-

propriæ essent, cum alias, si de vera testamenti factione cum intelligas, vel inconveniens sit hoc ejus judicium ob dicta §. 9. 10. 17. vel certe sensu non ita commodo exponi queat. *vid. §. 16.* Scilicet (ne opponas: istam nostram explicationem ideo esse parum aptam, quod ita Solon nihil novi disposuisset, cum & antea haud dubie illi, qui nullos liberos habuerint, de rebus suis inter vivos potuerint disponere) supponendum est, vel Atheniensibus antea de bonis suis non magis licuisse disponere ac Lacedæmonii, *vid. §. 34. lit. e.* vel etiam, id non licuisse saltem moribundis, quamvis prior explicatio sit magis conveniens menti Platonis, ut qui statim subjungit, quod antea defuncti opes domumque penes genere proximos manere oportuerit, ut de Judæis diximus §. 32.

§. XXXVII.

Etsi vero hæc Solonis lex Platoni valde displicuerit, o) hujus tamen Viri censura, uti alias in doctrina civili parum attendenda est, p) cum ejus præcepta politica cerebrum suavibus infomniis repleant, ita hoc loco eo minus assensum meretur, quo apertius est, eum vel oblitum esse, quid Solon ea de re disposuerit, vel studio Solonis mentem ad alienam traxisse sententiam. q)

*Censura
censura
Platonis de
hac Solonis
lege.*

o) Est is locus *lib. XI. de Legibus f. m. 969.* Horum omnium initium est, eorum quidem, qui mortui sunt, ut libuit, testandi cupiditas, eorum vero, qui nihil testati sunt fortuna. Nam multa singuli, diversaque, & inter se, ac legibus & viventium moribus, majoribusque suis contraria prope testabuntur, si quis statuet, quodcumque testamentum in fine vita conditum fuerit, id omnino fore inviolatum. Stulti enim & abjecta morositate ferme omnes premuntur, quando morituros se jam arbitratur. CLIN. Quomodo id ais, hospes? ATHEN. Difficilis quadam res est, o Clinia, homo jam moriturus, bisque verbis frequentissime utitur, qua legumlatores terrent, atque fatigant. CLIN. Quomodo istud? ATH. Nempe, cum velit suorum omnium esse dominus, hac solet,

D

& qui-

Et quidem cum ira dicere. CL. *Quanam?* ATH. *Grave est, inquit, nimium o Dii, si mea mihi non licebit, cuicumque volo relinquere, & aliis plura, aliis pauciora, prout erga me boni malive liquido inventi sunt, tum in morbo, tum in senio, tum in aliis fortunis meis sufficienter comprobati.* CL. *Annon recte tibi, hospes, loqui videntur?* ATH. *Prisoi legumlatores, o Clinia, molles fuisse mihi videntur, & ad id, quod in humanis negotiis minimum ac vile est, in ferendis legibus respexisse.* CL. *Quanam pacto?* ATH. *Illis morituri hominis verbis, o optime Vir, commoti legem illam scripserunt: per quam licet, cuique, uscumque velit simpliciter sua disponere. Ego autem & tu in civitate tua morituri commodius respondebimus.* CLIN. *Quomodo?* ATH. *O amici, dicemus, ac brevi procul dubio morituri, difficile vobis est, res vestras, atque etiam vos ipsos secundum Delphicam inscriptionem cognoscere. Ego, qui leges condo, nec vos vestros esse arbitror, nec rem familiarem hanc omnem esse vestram, sed totius vestri generis prateriti atque futuri, multoque magis universa civitatis, & genus omne & divitias esse. Hac cum ita sint, si quis assentiunculis in morbo & senio vos aggressus prater honestatem testamentum condere persuaserit, nunquam id fieri, sponse concedam, sed quod civitati universa, generique conferat, considerans, ita leges conscribam, ut singulorum commoda minoris, quam cunctorum, ut par est, aestimem. Vos igitur mites ac benevoli nobis ite modo, quo natura humana vos necessitas vocat. Nobis autem reliqua vestra cura erunt, qui non aliis magis, quam aliis rebus studemus, sed omnium aque pro viribus curam gerimus.*

- 9) Athen. Dipnos. l. II. c. ult. Ineptum Platonem inde fuisse patet, quod, cum illustres apud Athenienses tres Legislatores fuerint, Draco, Solon, & ipse Plato, illorum leges cives observaverint, Platonis vero nibili fecerint, ac irriserint &c. Videtur sane Plato non hominibus, qui ubivis sunt, leges praescribere, sed iis, quos imaginatione suavit, ut, qui legibus iis pareant, perquirendi sint &c. Josephus lib. 2. contra Appionem f. m. 869. Platoni dicit a praestantibus in civili prudentia viris perpetuo illudi, eumque cavillibus Comicis traduci. Polybius lib. 6. historiarum Platonis Rempublicam

blicam cum Spartanorum, Romanorum & Carthagenensium Republicis conferens, illam statuz eleganti arte confectaz, has cum vivis & spirantibus hominibus comparat. Dissidentium rationibus satisfieri potest in congressu. *vid. Dn. Hertis Elementa prudentia civilis Padia §. 11.* Gregorius Nazianzenus in *Oratione ad Heronem f. m. 183.* non sine causa irridet Platonis Rempublicam, quod solo sermone (an potius *meditatione*) composita, & ita ens rationis sit. Et alibi dolet, quod Platonicae facundiae incantamenta in Ecclesiam irroperint non secus ac flagella quaedam *Aegyptiaca*, in *Oratione de modestia in disceptationibus f. m. 178. 199.* Quamvis enim Plotinus Philosophus Platonicus voluerit *Leges* Reipublicae Platonicae in praxin deducere, eumque in finem suaserit Imperatori Gablieno, ut in Campania urbem aliquam restaurari curaret, ipsique cum territorio vicino donaret; Consiliarii tamen Principis stultitiam hominis sensibilibiter cognoscentes, id consilium impediverunt, laudandi propterea, quod non permiserint, ut Imperatoris autoritas plebi prostitueretur, & risui omnium exponeretur, quamvis amici Plotini malitiae Aulicorum & invidiae id impedimentum adscribant. *Vide acutissimi Balii Dictionar. Critic. in Plotino.*

- 9) Patet id evidenter ex collatione loci Platonici cum iis, quae ex Plutarcho de lege Solonis adduximus §. 35. 36. Objicit enim huic Legi Plato, quasi permiserit Solon testamenta condere ad blanditias aliorum & assentatiunculas; & dum in verbis mox sequentibus, ea, quae excerpimus, jubet in Republica sua denuo liberos in testamento institui, in praecedentibus vero Legem Solonis sententiae de liberrima testamenti factione immiscet, verosimile est, eum etiam putasse, ac si Solon in Lege sua nec liberos exemisset.

§. XXXIIX.

Sed nec tamen ex altera parte lex ista statim iudicanda, ac si prudenter lata fuerit, quod Solon ejus fit autor. Etsi enim a multis legislatio Solonis valde commendata fuerit, ¶) non desunt tamen rationes majores

De prudentia Legum Solonis varia judicicia.

ris ponderis, quæ, leges Solonis tantam commendationem haud fuisse meritas, majori jure persuadebunt iis, qui extra partes sunt positi. r)

r) Meursius *in Solone* c. 23.

s) Anacharxis prædixerat Soloni, quod ejus propositum, quo cives suos ab injustitia & cupiditatibus per Leges scriptas revocare volebat, tanquam regulis prudentiæ adversum, bono eventu sit cariturum, Plutarchus *in Solone*. Et facile prævidere potuisset Solon, Leges has utpote divitibus nimis faventes, non diu duraturas, Sensit etiam mox imprudentiam suam, cum impar esset interpretationi Legum propriarum ritæ peragendæ, & ideo fuga sibi consulere, ut eos, qui explicationum Legum, aut emendationem ob earum iniquitatem peterent, evitaret. Neque prudentius erat consilium, quo prospicere Legibus suis volebat Solon, Senatam adigens ad juramentum, quod per 10. annos Leges istas observare vellent. Imo ipse finem earum, & quod parum aptæ fuerint ad tyrannidem reprimendam, vidit. Etenim potius occasionem dederunt, ut populus maluerit tyrannidem unius ferre, quam diutius æquo animo sustinere tyrannidem divitum. *Vide loca Ausorum huc pertinentia apud Meursium in Solone cap. 24. 25. 27.*

§. XXXIX.

*An utile sit
jus testamen-
ti faciendi in
Republica
introducere?*

Ergo sepositis autoritatibus consulamus, absque præjudicio, rationem rectam, utrum utilius r) sit Reipublicæ, si testamentifactio concedatur civibus, utrum si hæredibus ab intestato solum bona relinquancur. Cum vero testamentariam dispositionem (etsi abusive) etiam pro donatione inter vivos in eventum tamen mortis, subinde usurpari notaverimus, non solum hic dispiciendum erit, an successio ab intestato præferenda testamentariæ, sed & an consultum sit, permittere civibus non quidem testaments, sed saltem donationes in eventum mortis? u)

r) Non

- e) Non confundenda hæc disputatio cum superiore: utrum testamenti factio sit juris naturæ? Ibi enim quærebatur: An omnes homines etiam ante civitates constitutas haberent ex natura domini jus testamenti faciendi; hic vero supponitur tale jus a natura non oriri, sed demum a Principe esse introducendum ex peculiari utilitate Reipublicæ. Magnum tamen momentum affert ad præsentem quæstionem decisio istius prioris. Nam qui communiter statuunt testamenti factionem esse juris naturalis, illi etiam, si principiis inhærere volunt, defendere necesse habent, quod Principes permittere debeant testamenti factionem in rebus publicis, nisi monstrari possit peculiaris noxia intuitu hujus vel illius Reipublicæ ex permissione oriunda, quæ non facile per alias Leges præcaveri possit. Contra, qui testamenti factionem a jure naturali vel gentium non deducunt, sed ejus ortum a jure naturali vel gentium non deducunt, sed ejus ortum a jure civili derivant, ii quidem non mox negant, testamenti factionem posse in Republica introduci, si peculiaris Reipublicæ utilitas id suadeat, interim talem utilitatem non facile præsumunt, nisi ostendatur. Priores testamenti factionem regulariter commendant: Posteriores eam tanquam inutilem dissuadent. Priores putant, sibi non incumbere, ut probent utilitatem recipiendæ testamenti factionis, quia satis ea præsumenda sit ideo, quod ex jure naturæ eadem deducatur, cum illa, quæ juris naturæ sunt, sint communiter utilia. Posteriores contra persuasi sunt, sibi non incumbere probationem, quod testamenti factio non sit recipienda, sed satisfecisse se officio suo, si ostendant argumenta dissentientium suadentia non magni esse ponderis. Hæc ideo monenda fuerunt, ne mireris, si videas, nos magis occupatos esse, ut respondeamus dissentientibus, quam ut probemus assertionem nostram.
- u) Sunt & hæc quæstiones diversæ, etsi affines, & quarum una aliquo modo præjudicium facit in definitione alterius. Si enim testamenti factio in Republica recepta est, etiam regulariter permixta erit donatio in eventum mortis: id est, si licebit disponere de rebus suis cum effectu post mortem, multo magis disponere

licebit inter vivos, in eventum tamen mortis. Sed non vice versa, si mortis causæ donationis, inter vivos tamen istud genus permissum est, etiam utile est permittere dispositiones per modum testamenti, effectum deum post mortem habituri.

§. XL.

Imo cum nonnunquam in Rebuspublicis alienationes inter vivos etiam tempore sanitatis, & non in casum mortis factæ, prohiberi aut valde limitari soleant, quæstio erit: Utrum regulariter magis conveniat prudentiæ civili, si non liceat omnino bona acquisita alienare, sed necesse sit ea legitimis successoribus relinquere? utrum melius sit, eorum alienationem permittere sed inter vivos tamen, etsi in eventum mortis? aut denique utrum utilius sit reipublicæ, si & libera alienatio inter vivos, & libera testamenti factio permittatur.

§. XLI.

Equidem domini effectus naturalis *) est potestas alienandi, neque poterit facile respublica concipi, ubi omnes alienationes y) possint prohiberi. Sed uti tamen iste effectus naturalis alias ex variis rationibus in republica impediri non sine regulis prudentiæ solet, z) ita eo casu communiter distinguitur inter diversa bonorum genera, v. gr. ut in mobilibus vel acquisitis bonis alienatio concedatur, in immobilibus vero, aut hereditariis & paternis eadem sit interdicta. o)

*) Domini enim essentia proprietas est; proprietas vero est potestas utendi re pro lubitu cum exclusione alterius: potestas pro lubitu utendi infert etiam potestatem perdendi, alienandi &c.

y) Potissimum rerum fungibilium, quæ abundant, & tamen servando

- do fervari nequeunt, item quarum usu valde indigent alii homines: e. gr. fructuum ex hortis & agris.
- 2) Vide Sandii *Tractatum de prohibita rerum alienatione, & exinde excerpta Huberi in posit. ad Instis. tit. quibus alienare licet vel non.*
- a) Distinctiones hæ receptæ erant Hebræis, Lacedæmoniis, Veteribus Germanis, & hodiernum intuitu bonorum feudalium nobilitati Germanicæ, intuitu allodialium Hamburgensibus & Lubecensibus &c.

§. XLII.

Nolumus eo procedere, ut dicamus, respublicas in quibus liberior rerum inter vivos alienatio permittitur, sine adhibita illa bonorum distinctione esse pejores illis, qui eas usurpant; id tamen asserere non veremur, respublicas, quæ per distinctiones illas aut similes potestatem alienandi limitant, esse (cæteris tamen paribus, & si a reliquis etiam prudentiæ regulis regimen non aberret) meliores & prudentiores prioribus. b)

*Negatur
questio.*

- b) Id intendo, etsi videatur, si obiter rem adspicias, esse indifferens, utrum libertas alienandi sit laxior vel arctior, re tamen accuratius pensitata secundum naturam generis humani, laudabilius esse & communiter utilius, si non liceat pro lubitu res alienare.

§. XLIII.

Nam per istam prohibitam rerum alienationem magis conservatur æqualitas civium, c) ac sic aliquo modo impeditur noxia Reipublicæ distinctio hominum in divites & pauperes, d) & hinc propullulans aut saltem valde excitata cupiditas luxuriæ, violentiæ, fraudum, æmulationum e) &c.

- c) Eam intendebat maxime Lycurgus prohibita sortis assignatæ aliena-

alienatione: *vide Plutarchum in Lycurgo.* Conf. Platonem loco supra §. 37. citato. Intendebat eandem & Moses, unde & tempore Jubilæi omnes res immobiles alienatæ redibant ad Dominos pristinos. Eadem enim ratio est veterum Germanorum. Tacitus *cap. 26. Agri pro numero cultorum ab unversis per vices (aut potius vicos) occupantur, quos mox inter se secundum dignationem partiuntur. Facilitatem partiendi camporum spatia præstant. Arva per annos mutant, & superest ager. Nec enim cum ubertate & amplitudine soli labore contendunt, ut pomaria conferrant, & prata separent, & hortos rigent. Sola terra seges imperatur.* Et *cap. 5. Argentum & aurum prohi an irati Diæ negaverint, dubito &c. Interiores simplicius & antiquius permutatione mercium utuntur: &c. Argentum (proximi) magis quam aurum sequuntur, nulla affectione animi, sed quia numerus argenteorum facilior usus est, promiscua ac vilia mercantibus.*

- d) Ubi æqualitas possessionum, ibi nemo abundat, nemo defectum patitur, sive multa habeant singuli, sive pauca, modo tamen sufficientia. Divites enim dicuntur, qui plus possident, quam opus est; pauperes qui minus. Divites vero semper pauciores in Republica quam pauperes. Ergo ubi nulli divites, ibi etiam nulli sunt pauperes. Ubi multi divites, ibi longe major miseria plurium pauperum.
- e) Sine Cerere & Baccho friget Venus. Sine divitiis frigent Ceres & Bacchus. Divites luxuriantes irritant etiam luxuriam pauperum. Æqualium porro nulla æmulatio, sed inæqualium. Ergo divitiæ etiam æmulationem pariunt: Æmulationem fraus & violentia presso pede sequuntur.

§. XLIV.

Quodsi exemplis magis delectaris, quam rationibus nudis: Præferenda Lycurgi respublica Laconica, institutis Solonis; f) Germani præferendi Romanis; g) omnibus istis Mosaica Respublica, quæ Deum ipsum autorem agnoscit, haud dubie præferenda

renda. b) At & Ebraei, & Lacones, & Germani usurparunt restrictam magis alienandi potestatem, quam liberam.

f) Et si comparationes omnes sint demonstratu difficiliore, cum nihil sit, quod non sua commoda habeat & incommoda; Et si etiam non diffiteamur, multa esse in institutis Lycurgi maxime vituperanda, de quibus vide Celeberr. Baylium in *Diction. Critico sub Lycurgo*, praeferenda tamen ea ex principiis prudentiae civilis esse legibus Solonis facile patebit conferenti utrasque, & legentis praeter Autores supra ad §. 38. citatos, Plutarchum in *comparatione Numa & Lycurgi*, Xenophontem *integris Tractatibus de Republica Lacedaemoniorum & Atheniensium*, Anonymum Galium de *Lacedaemone antiqua & hodierna*, Dn. Praesid. de *contentione morum cum jure scripto* §. 37. Praeprimis notandum, populum Lacedaemoniorum per 500. annos, quamdiu secundum leges Lycurgi vixerunt, gloriose & beate vixisse.

g) Ita quidem assertio valde videbitur paradoxa plerisque, qui tantum non ubique Romanos mortalium cordatissimos deprædicant, & quibus Germania antiqua pariter ac moderna fordet. Sed alia longe erat mens cordatissimi Romanorum Taciti, qui cum nullum alium in finem librum de moribus Germanorum scripserit, quam ut Germanos cum Romanis compararet, in plurimis locis expresse, in singulis fere paginis tacite Germanorum mores & instituta praefert institutis Romanorum.

b) Institutionem Reipublicae, a Mose jussu divino formatam, fuisse sapientissimam non tantum cum Judæis credimus ob auctoritatem Scripturae sacrae, sed & idem ex principiis firmissimis prudentiae civilis ad oculos monstrari potest, partim considerando structuram ipsam in se, partim comparando Rempublicam Mosaicam cum aliis Rebus publicis, quod latius ostendit Dn. Praeses in *Lectiombus privatis de Prudentia Legislatoria* c. 8. & 9. ac simul refutavit objectiones Spinozae, in *Tractatu Theologico-Politico* c. 17. intendentis probare, quasi ex intentione & proposito Dei, & propter ordinationem & structuram Reipublicae Judaicae ne-

E

cessarias

cessarias ob causas legibus ipsis adscribendas non potuerit diu durare, sed fato magis quam rationi imputari debeat, quod tamdiu duraverit. Adde Joseph. l. 2. contra Appion. f. m. 860 sqq. Fleurius de moribus Israelitarum; doctiss. Jaquelotium de existentia Dei Dissert. 3. e. 7 & 9. 10.

§. XLV.

Porro si utilitas reipublicæ est limitare alienationes inter vivos, quam eorum libertatem civibus indulgere, sua sponte sequitur etiam, multo magis utile esse reipublicæ, libertate majore alienandi inter vivos concessa, non tamen concedere testamenti factionem, tanquam plane adversam naturæ dominii sibi relicte, nisi ostendatur a dissentientibus peculiaris utilitas, quæ legislatori suadere possit hanc concessionem.

§. XLVI.

*Respondetur
rationibus
aliter statu-
entium.*

Ergo videamus, quid hic afferri soleat communitate ab eruditis & celeberrimis viris. *Gravissima dicuntur fuisse rationes, ob quas successio testamentaria multis magis placuerit, quam illa, qua mortui propinqui bona sua ipsi inter heredes distribuebant. Scilicet improvise saepe fato homines obruuntur, aut a suis distrabuntur, ut supremam voluntatem exprimendi spatium & occasio non sit. i)*

i) Pufend. IV. 10. 6.

§. XLVII.

Tolerarem hanc objectionem, β , qui ea utuntur, defendissent, testamenti factionem ex jure naturæ & natura dominii fluere. Nunc, cum id recte nobiscum negent, ratio illa pro gravissima venditari non potest: Saepè obruuntur homines improvisa morte ut
inter

inter vivos distributionem inter heredes proximos non possint expedire, ergo inveniendus fuit modus naturæ domini repugnans, & heredes legitimos excludere valens.

§. XLIIIX.

Unde facile ruit, quod sequitur: *Convenientius fuisse judicatum, ut animo sereno atque integro per etiam quis de rebus suis disponderet potius, quam cum extremis jam ad mortem trepidaret, aut vi morbi concussa mens langueret.* Uti enim hæc dispositio animo integro & sereno etiam poterat fieri, cum quis morti vicinus distribueret bona, ita longe convenientius fuerat cum natura domini & studio sapientiæ ac virtutis, etiam si alter casus timeretur, dispositionem de rebus suis relinquere curæ legislatoris.

§. XLIX.

Subjicitur: *quæ & utilissimum erat, ut quis ad ultimum usque spiritum dominus rerum suarum maneret, ac nemini tale jus in illa concederet, quod non quovis tempore posset citra incommodum revocare, mutantibus sese heredum meritis, aut nostra inclinatione. Sirac. XXXIII, 20.* Sed & ad hæc non difficulter respondetur.

§. L.

Utilitas illa forte imaginaria est. Retineat sæpe ad ultimum spiritum de bonis suis quæcunque quis velit. Quis enim cogit alienare? At inclinationi hominum sæpe varianti ita favere, ut contra naturam juris ei quid indulgeatur, id utile generi humano non est; dum inclinationes sæpe variantes stulti potius quam sa-

E 2

piensis

piensis animi indicium sint, & indulgentia ista vitium hoc magis nutriat, quam extinguat.

§. LI.

Et quid si heres ille merita mutet post mortem tuam? Quid si tanta ejus merita non sint, ut putas, sed adulationes, superstitiosæ persuasiones, hereditationes? &c.

§. LII.

*Veri fontes
introduc-
torum testa-
mentorum.*

Ergo hæc meditatio potius nobis suppeditat indicare veros fontes introductorum testamentorum. Ambitio inanis & avaritia eadem pepererunt. Voluptati deditus de testamento ita non est sollicitus, ut communi proverbio id apud Germanos ansam dederit. Honestum & generosum honoris desiderium laudis meritum non differt ad ultimum vitæ exitum, sed honestis & liberalibus actionibus vivens, suavi laudabilium actionum odore fruitur. At avarus quamdiu vitæ spem habet, bona sua sibi conservare studet, iisque hereditas tanquam hamo allicit ad beneficia exhibenda. Moribundus autem testamenti faciendi cupidus est, partim ut heredes ab intestato debita successione fraudet, partim ut post mortem testamento suo laudes, quas vivus nullo beneficio meruit, capter. Hi sunt, quorum inclinatio maxime varians est, & quorum gratia celeriter excidunt, qui eorum hereditatem jam pene devoraverant spe inani ac fallaci.

§. LIII.

Sed & stolide ambitiosus vindictæ causa testamentifactionem desiderat, ut ob levissimas injurias aut denegata

negata beneficia injuſte petita heredes legitimis exheredet vel prætereat.

§. LIV.

Quæ cum ita ſint, quivis intelligit, Ciceronem *Non obſervati a Cicerone.* non recte penetraſſe negotiorum humanorum origines, dum teſtamenta ex affectione orta eſſe aſſerit, 1) niſi per affectionem forte talem intelligit, quæ rectæ rationi eſt adverſa.

1) Cicero III. de ſenibus c. 20.

§. LV.

Quin & Seneca, diligentiffimus alias naturæ humanæ ſcrutator, moribus patriis deceptus valde erravit, dum teſtamenta gratitudinis aut beneficentiæ cauſa fieri ſolere incautus pronunciaſſe. *m) & Seneca.*

m) Ita enim de Benef. lib. 4. c. 11. *Quin & cum ipſo vita in ſine conſtitimus, cum teſtamentum ordinamus, non beneficia nobis nihil profutura dividimus? Quamvis temporis conſumitur, quamdiu ſecreto agitur, quantum & quibus demus? Quid enim intereſt, quibus demus a nullis receptari? Atqui nunquam diligentius damus, nunquam magis judicia noſtra torquemus, quam ubi remotis utilitatibus ſolum honeſtum ante oculos ſtetit: tamdiu officiorum mali iudices, quamdiu illa depravat ſpes ac metus, ac incertiſſimum vitium, voluptas. Ubi mors intercluſit omnia, & ad ferendam ſententiam incorruptum judicem (id eſt, Gloſſatore Lippio, nos ipſos, ſed ab affectibus jam purgatos) miſiſſi, quærimus digniſſimos, quibus noſtra tradamus: nec quicquam cura ſanctioris componimus, quam quod ad nos non pertinet. Vere hoc ultimum, ſed quod facile torqueri poteſt. Quomodo enim ſancta cura & iudicium incorruptum eſſe poteſt, de eo diſponens, quod ad nos non pertinet? Idem iudicandum de altero ejus loco ibid. c. 22. Quid eſt, quod grati velimus eſſe, cum morimur? Quare ſingulorum perpendamus officia? quare id agamus in omnem di-*

sam nostram, memoria decurrente, ne cuius officii videamur oblitii? Nihil jam superest, quo spes porrigatur. In illo tamen cardine positi abire e rebus humanis quam gratissimi volumus.

§. LVI.

Non cogitavit profecto Seneca stultas sæpissime esse moribundorum cogitationes. n) Non cogitavit legem Fufiam Caniniam. Alias non dixisset, quod in corruptum sit testatorum iudicium, & omni spe destitutum.

n) Pertinet huc elegans locus Franc. Balduini in *Protheoria ad Titulum Inst. de Testamentis ordinandis*. *Quidam parum admodum testamentis esse tribuendum sensere, cum, quod testator non tam de rebus suis, quam alienis, utpote post ejus mortem ad alium pertinentibus, sollicitus esse videatur: tum quod sæpe delirant animam agentes, nec sanum plerumque eorum sit iudicium, quos imminenti mortis terror percellit, aut morbus divexat. Certe non latuit Justinianum, quid paterentur homines ὑπὸ τῆς ἐν τῷ Δανάτῳ παραχῆς σενοχορέμειοι, ut ipse loquitur in Novella 18. Et vulgato proverbio notata sunt agri somnia. Idque Platonem movit, ut libro undecimo de Legibus non probaret eos, qui tam curiose observant nutus omnes morientium, & eorum voluntatem, qua non raro desitui solet ratione. Adde Paulum l. quidam in suo ff. de condit. Instis.*

§. LVII.

*Neque testam-
entis si-
mel intro-
ductis ubi-
que quaren-
da.*

Loquimur autem de eo, quod plerumque fieri solet, talia enim spectanda esse in legibus ferendis, non ea, quæ semel aut bis fiunt, ex regulis prudentiæ civilis monuit Theophrastus. a) At ubi semel introducta est testamentifactio, nolumus nostram sententiam eo torqueri, ac si statuamus, omnes qui testamenta faciunt per avaritiam aut insanam ambitionem ad condenda ea

da ea fuisse impulsos. Jam enim supra monitum est, lege naturæ non prohiberi testamentifactionem. Talia vero, etsi vitiosum sit aut imprudens eorum initium, postquam semel introducta sunt, poterit & sapiens communes mores sequendo, sine nota stultitiæ agere. *b)*

a) Lib. 6 ff. de LL.

b) Ita e. gr. in se indifferens est, quo vestiendi genere homo utatur. Anterim nullum est dubium variationes vestium plurimas oriri vel ex stultitia, vel ex superbia, vel ex aliis causis non laudabilibus. Uti igitur sapiens cavet, ne ex ejusmodi causis primus, vel inter primos novo vestiendi modo utatur, ita eo semel communiter recepto, non solum licite uti potest, sed etiam absque nota singularis stultitiæ sub larva sapientiæ se occultare volentis, vetustiore, sed non amplius recepto genere, uti nequit. Unde simul patet ratio, cur sapiens ubi testamenta introducta sunt, non similiter teneatur testamenta facere, sed saltem facere possit, & non possit, quia nimirum nusquam modus testandi est universaliter receptus, uti quandoque novus modus vestiendi.

§. LVIII.

Hinc facile removeri potest objectio, si quis forte nobis opponere velit, etiam sapientes viros & Philosophorum Proceres testamenta condidisse *c)* adeoque non præsumendum esse, quod imprudens sit testamentorum inventio. Ut taceam, etiam Philosophos fuisse homines, nec commendanda esse eorum facta sine discrimine. *d)* Unde mererentur testamenta talia peculiarem dissertationem & commentationem. *e)*

c) Multorum testamenta refert Diogenes Laertius de vitis Philosophorum, Arcefilai, Lib. 4. Aristotelis, Theophrasti, Stratonis, Lyco-

- Lyconis, Lib. 5, Epicuri, Lib. 10.* Occasionem nobis ad hanc meditationem dedit inspectio, quamvis tardior Dissertationis Dn. Cocceji *de Testamentis Principum Sect. I.* & Dissertationis Dn. Hertii, *de Socialitate primo juris naturalis principio Sect. III. §. 20.* Non differri autem possumus, nos valde gavisos esse, cum videremus, Illustrrem Coccejum ibidem jam fufius demonstrasse primam Dissertationis hujus assertionem, quod testamenti factio nequaquam ex jure naturæ oriatur, unde ex ista Sectione multa peti possunt, superius dicta illustrantia & confirmantia, item respondentia ad alias objectiones. Ita dum ibi §. 1. & 21. docetur, testamentum denotare negotium, quo testator solus & sine consensu heredis disponit, novum suppedatur argumentum ostendendi; quod Grotius non recte definiaverit testamentum: §. 9. & 10. confirmatur doctrina nostra, quod donatio mortis causa non sit vera species ultimæ voluntatis: §. 20. novum argumentum suppediat, quod testamentum non habeat originem ex jure naturali, quia omnes modi, quibus unius facto acquirimus, sint ex jure civili, *item* §. 26. quod testamenta meris fictionibus absolvantur & sustineantur: §. 34. ostenditur, rationem Pufendorffii non quadrare, quod veteres solini fuerint, suos juramento ad ultima mandata observanda adstringere, quo ipso illustratur doctrina, quam posuimus §. 26. §. 36. defenditur, quod negata testamenti factionis origine ex jure naturæ, non corruat successio ab intestato, quod idem ostendimus supra §. 13.
- d) Adde, quod hi Philolophi post Solonem vixerint, & vel Athenienses fuerint, vel Athenis studiis operam dederint, ac sic moribus Atheniensium fuerint imbuti. Quæ observatio ad id usum habet, si quis ex hisce testamentis forte argumentari velit, quod testamenta, si non juris naturæ, tamen Juris Gentium sint, & ab aliis etiam gentibus, quam Atheniensibus, usurpata.
- e) Sic testamenta Julii Cæsaris, Augusti, & Tiberii singulis Dissertationibus erudite exposuit Jctus Belga Zacharias Huberus. Præ his vero omnibus singularem & commendationem, & commendationem, meretur singulare plane, & Dissertationem hanc nostram

stram valde illustrans testamentum Pitheci Jcti, quod legitur initio novissimarum editionum Juris Canonici,

§. LIX.

His notatis facile ostendi potest, non deesse etiam *Testamentis* rationes, f) quibus probari possit, testamentifactionem, f) quibus probari possit, testamentifactionem, nem non solum parum utilitatis afferre reipublicæ, g) esse Reipublicæ noxi- sed & eidem esse valde noxiam; puta quod det occasionem fraudibus, quod sæpe ægre fiat pauperibus, quod simultates ac odia alantur, & excitentur &c.

f) Non poterit melius hoc argumentum demonstrari, quam si expendantur progressus successionis testamentariæ apud Romanos, & leges occasione testamentifactionis subinde latæ, quod tamen argumentum aliis discutiendum relinquo. Interim thesin hic positam illustrabit discursus Dn. Hertii Elem. Prudent. Civil. Part. 2. Sect. 2. §. 53. *Testamentis sæpe ægre fit pauperibus, quando opulenti frequentius coluntur & donis, quam pauperes, & pauperem ipsi propinqui odere, juxta verissimam Salomonis gnomen, Proverb. XIV, 20. Porro, ubi nullus testamentorum est usus, absunt orbitatis pretia, quod de Germanis Tacitus testatur, tacite perstringens Romanos, apud quos ea erant effusissima. Cicero Paradox. 5. An eorum servitus dubia est, qui cupiditate peculii nullam conditionem recusant duræ servitutis? hereditatis spes quid iniquitatis inserviando non susceperit? quem nutum locupletis senis non observat? loquitur ad voluptatem, quicquid denuntiatum est, facit, assentatur, assidet, munerat, miratur. Tales scite depingit Horatius 2. Sat. 5. Plautus in milite act. 3. & in Clericis Hieron. ad Nepot. Postremo experientia docet, testamentis incendiis aliisque odiis ac simultates inter preteritos, institutos, atque legatarios.* Add. Fiscari. & Meyer ad §. Pol. 9. &c.

F

Et

Et haec causa aliaque valent maxime in oligarchiis & Democratiis, quibus interim ab illa immodica testandi licentia accersitum observavit Aristoteles II. Pol. 7. & 9. cui junge Bodinum 5. de Rep. 2. alia adducentem exempla. Quod Civitates in Germania libera, qua polocratico utuntur regimine, animadvertunt, usum testamentorum prudentissime coarctantes. Addatur de Danis c. 2. X. de consuetud. de Polonia Sprenger in perspicill. orb. Christ. pag. 99. de Gelris Fridericus a Sande descripsit. Gelria. In regnis fateor; hujus generis legibus non adeo esse opus.

- g) Dico Reipublicæ in genere, non distinguens an sit monarchia, an alterius formæ. Et ingenue fateor, me rationem non perspicere, cur eruditissimus Autor loci modo excerpti hic differentiam faciat.

§. LX.

Unde non mirandum, quod apud Lacedæmonios, quam primum libera testamentifactio fuit introducta, simul quoque magna civitatis conversio orta fuerit, si modo de facto distinctius constaret. b)

- b) Allegat equidem eam in rem Bodinus *d. lib. 5. c. 2. p. 833.* factum Ephori cujusdam, apud Lacedæmonios, qui in odium filii primogeniti, cui legitimam agri partem eripere cuperet, legem testamentariam pertulerit, qua cuique omnia bona legare fuerit permissum. Sed Bodinus ibi præter morem non laudat autorem, unde id hausit. Inveni tamen eam historiam apud Alex. ab Alexandro *Gen. Dier. lib. 6. cap. 10 p. m. 537.* qui Ephorum illum Ephialtem nominat, sed tamen de eventu hujus legis nihil memorat. Francisc. Balduinus *ad l. 26 XII. Tab. f. m. 70.* hominum illum vocat Epitadem dicitque, populum ab eo initio fuisse deceptum, quod fraudem
non

non ſenſerit, poſtea iniqua ejus intentione perſpecta legem fuiſſe antiquatam. Sed nec hic tamen fontes hujus hiftoriae oſtendit, nec rem apud Lacedaemonios eſſe geſtam memorat, ſed ſaltem Graecum vocat. Et ſi Ephialtes id fecit, major ſuſpicio, factum eſſe apud Athenienſes. Sane enim memoratur Ephialtes, qui leges Solonis in Prytaneum & forum deduxerit. *vid. Meurf. in Solone cap. 24.*

§. LXI.

Simul vero patet, quid ſentiendum ſit de Lege *Romanorum* XII. Tab. teſtamentifactionem liberam Romanis concedente. *teſtamenti factio unde?* i) Sive enim tum primum teſtamentifactionem ex legibus Solonis tranſtulerint in Rempublicam ſuam, k) ſive ſaltem ſub prætextu legis illius teſtamentifactiones antea receptas l) ad teſtamenta improprie dicta m) referendas extenderint, facile patebit ex haecenus dictis, quod ea conſeſſio non deducenda ſit ex æquitate naturali, n) ſed quod eam ex aſtuta quidam & non laudanda ratione (ſtatus o) promulga-verint, ut adeo non immerito inter leges acerbas, nimis duras, & agreſtes eam retulerit Alexander ab Alexandro. p)

i) *l. 120. d. V. S.*

k) Conſtat Romanos Leges XII. Tabularum potiſſimum ab Athenienſibus petiſſe, & legatos ſuos ut leges Solonis deſcriberent, Athenas miſiſſe *Livius lib. 3. Aurel. Viſt. de Viris illuſtr. cap. 21. Auguſtinus de Civitate Dei lib. 2. cap. 16.* Attulerunt vero leges non ſolum ab Athenienſibus ſed & ex Graecis Italiae urbibus. *Dion. Halic. lib. 10. p. m. 684.* Igitur & comuni-

muniter testamentificatio ab Interpretibus Juris Romani ex Lege XII. Tabularum derivatur, provocantibus iis *ad d. l. 120. de V. S.* certe antiquioris originis non facientibus mentionem. Et ex hac ratione legem illam Decemviralem de testamentis a Solone acceptam esse, asserit Bodinus *de Rep. lib. 5. c. 2. p. m. 833.* cum tamen ingens inter legem Solonis & legem Decemviralem sit differentia, Solone testamentificationem non concedente ei, qui liberos habebat, contra Romanis etiam illis id indulgentibus, cujus rationem Franc. Balduinus querit in patria potestate Romanorum *ad l. 26. XII. Tabb. f. m. 70.* Adde, quod Romani non sic exceperint blanditias & fraudulentas persuasiones. *vid. Dn. Praesid. Dissert. de injusto jure Heredipetarum.*

- 1) Sunt qui ante legem XII. Tabularum recepta fuisse Romanis testaments, quae fiebant in calatis comitiis, & quae in provincia condebantur, statuant, & per legem XII. Tabularum introductam esse testamentificationem per aes & libram. *Huber. Digress. lib. 4. c. 30. Rosinus Antiquit. Rom lib. 8 p. m. 1267.* imo Franciscus Balduinus *ad l. 26. XII. Tabb. ab initio* secure asserit, sed absque autore, Romanos etiam testamentis scriptis usos esse ante legem XII. Tabb. Sed res valde dubia, neque hic expedienda. Mirum, quod testamenti alicujus in calatis comitiis facti ante legem XII. Tabul. aut saltem juris faciendi, nullus historicus faciat mentionem. Et qui talia asserunt, ad nullum autorem provocant, nec rationem quidem asserti dant, unde facile conjicitur, illam assertionem non aliunde provenire, quam quod sibi persuaserint, testaments esse juris Naturae & Gentium uti de Hubero & Balduino id constat. Rosinus quidem, dum docet, in lege XII. Tabularum, *ubi de Testamentis agatur*, mentionem fieri libripendis, ad Gellium provocat *lib. 15. Noct. Attic. c. 13.* sed Gellius ne verbulum quidem de testamentis. Interim non differendum, quod Plutarchus in Coriolano (Huberus & in digres-
- sion:

tionibus & in prælectionibus perperam Camillum Plutarchi citat,) diserte dicat, illo tempore testamenta in procinctu jam fuisse in usu, quod conjecturam suppeditat, etiam testamenta, quæ calatis comitiis fiebant, in usu fuisse, & regulam quasi testamentifactionis fuisse, testamenta in procinctu autem obtinuisse instar exceptionis. Denique, si probatum sit, non esse verosimile, quod testamenta per æs & libram fuerint in usu ante Leges Decemvirales, verosimile etiam erit, hunc testandi modum per Decemviros esse introductum. Sed de his alius viderit.

- m) Nam testamenta, quæ fiebant calatis comitiis, non valebant ex voluntate testatoris, sed ex consensu & approbatione speciali populi, neque revocari poterant pro lubitu extra comitia.
- n) Deducunt fere, qui testamenta in genere dicunt esse juris Naturæ & Gentium.
- o) Non est a vero absimile, si quis consideret, litigia procerum & plebis ante hanc legum lationem, quod hæc lex lata sit in fraudem plebis, & ut ei ægre fieret. Rem fusius explicat Bodignus *d. l. p. 332.* qui tamen quædam miscet, quæ demum post leges XII. Tabb. Romæ gesta sunt, ad quæ pertinet, quæ de Lege Sempronia memorat. *Tacitus lib. 3. Annal. Ant. Augustinus de LL. & SCis sub hac lege.*
- p) *Dier. gen. lib. 6. c. 10. in fine.*

§. LXII.

Igitur non Juri Naturæ & Gentium sed unico juri Romano originem debet, quæ hodie inter Gentes Europæas obtinet, testamentifactio. Unde necesse erit dediscere commune brocardicon, quod tantum non ubique in scholis inculcatur, favorabilem esse causam testamentorum, utpote, si nimis crude, ut fieri solet, explicetur, & dictamini rectæ rationis, & etiam ipsis juris Romani principiis, antiquioribus certe, valde adversum.

Conclusio, falsum esse quod testamentorum causa sit favorabilis.

sum. Sed ista quidem alius forte expediet. Mihi sufficiat ostendisse originem successionis testamentariæ, eamque a communi errore vindicasse.

§. LXIII.

Ufus Dissertationis theoreticæ & practicæ.

Non tamen putabis, hanc doctrinam nostram sterilem esse, & ad speculationes inanes pertinere. Cum enim ex communi errore ipse Justinianus multa in materia testamentorum contra civilis prudentiæ regulas innovaverit; cum sub illo pio prætextu juris naturalis Clerus Pontificius hereditationes suas & favorem pseudo piarum causarum palliaverit, ac totius Europæ divitias in maximum damnum utilitatis publicæ ad serapuerit; cum pragmatici ex illa falsa hypothese non solum textus juris contortæ exposuerint, ac responsa in favorem hereditatarum dando, & ipsi cum damno reipublicæ immensas divitias captaverint; cum sub isto pseudo-pio prætextu testamentifactiones Romanæ etiam Germaniæ se insinuaverint, & hujus juris mixtura cum Jure Canonico & moribus, doctrinam de testamentis, & eorum jure incertissimam reddiderit; cum illi, qui de testamentis Principum & controversiis inde oriundis agunt, ex isto errore multas conclusiones in favorem heredum injustorum deducere soleant, cum denique ii, qui veritatem aliquo modo ex longinquo quasi vident, statim in alterum extremum labi consueverint, & testamentorum abrogationem, ac si testamenta juri naturæ repugnent, suadeant, &c. patet, materiæ hujus maximum esse usum non solum in theoria juris, sed & in praxi.

F I N I S.

